

Les medalles de proclamació de les terres de parla catalana, de Jaume Boada Salom¹

MIQUEL de CRUSAFONT^{2*}

Els agraïments, a l'autor, en primer lloc, per la feina feta, i a les institucions que n'han fet possible la publicació, són els primers temes obligats en tota presentació d'un llibre. I en segon lloc, em plau de constatar que sempre l'eixida d'una nova publicació esdevé tota una festa ja que ens mostra com s'han acrescut els nostres coneixements, com el treball tenaç de l'autor ha donat els seus fruits i com aquests arriben ara a tots nosaltres.

Pel que fa a la numismàtica, em plau de recordar que, considerant-la en tota la seva amplitud, incideix en una matèria en la qual el nostre estat català medieval hi va excel·lir, en saber crear un enginyós mecanisme de coordinació en el context complex de la Corona Catalano-Aragonesa i en anar sempre al primer rengle de totes les innovacions dels països més avançats de l'Europa del seu temps, que és com dir, del món. Els nostres estudis numismàtics ens apropen a la història econòmica i són, per tant, un element important per a la construcció d'una història global.

En aquesta ocasió, el tema ens situa en una època especialment obscura de la nostra història. En concret, en els anys que segueixen el 1714 i el seu entorn, quan aquell estat florent va ésser anorreat i arreglerat per un altre molt més endarrerit, tant econòmica com ideològicament. Això no treu, és clar, que no hi hagi aspectes d'aquella etapa que puguin tenir tot el seu interès com a coneixement històric del període, del seu perfil polític i econòmic i, fins i tot, dels esforçats intents per fer aflorar la nostra veritable personalitat.

* Doctor en Història. President de la SCEN

1. BOADA SALOM, Jaume, *Les medalles de procamació de les terres de parla catalana. Catalunya, València i Balears (1724-1843)*, Col·lecció Medallística, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC) i Institut d'Estudis Baleàrics, Barcelona, 2018.

2. El text que segueix s'ha extret dels que s'empraren a les presentacions que vaig fer a Barcelona el dia 22 de maig del 2018 a l'Institut d'Estudis Catalans, en l'acte presidit pel president de l'Institut d'Estudis Catalans, i a Palma el dia 18 de juny del 2018 a la seu de la Conselleria de Cultura del Govern de les Illes Balears, presidit per la seva consellera de Cultura.

Pel que fa a l'autor d'aquesta obra, Jaume Boada Salom, penso que la primera cosa que ens cal dir és que som, certament, davant d'un numismàtic o, tal com avui en diem amb preferència, d'un historiador de la moneda, però també d'una persona d'horitzons amplis, amb un acusat sentit de la responsabilitat, molt sensible i del tot enamorat de la seva terra mallorquina i de la llengua i cultura que compartim tots plegats.

Les seves versions en català d'antics llibres de viatgers anglosaxons a Mallorca dels segles XIX i inicis del XX, que ell ens ha volgut fer conèixer, tenen una gran vivesa i un redactat amable, fidel i llegidor, però sempre van acompanyades d'un treball documental que ens situa magníficament els seus protagonistes i relators.

El seu llibre sobre les emissions mallorquines de peces de 30 sous d'argent de l'any 1821 semblaria singular: tot un llibre per a una sola moneda! Però aviat descobrim un bon gruix d'allò que cada vegada interessa més als numismàtics. Ens referim a poder saber què hi ha al darrere d'aquella peça. Tot el gruix d'història i el drama dolorosíssim d'una pesta devastadora i l'abnegació de les autoritats i els voluntaris que no dubten a desobeir les ordres estultes d'un temible rei absolutista per servir el bé suprem de qualsevol govern i de qualsevol actuació pública: la SALUS POPULI, una divisa que significativament trobem gravada en aquelles peces d'argent.

Pel que fa al llibre actual, *Les medalles de proclamació de les terres de parla catalana*, penso que el seu títol ja constitueix una clara declaració d'intencions. Reflecteix una realitat indiscutible, tot i haver de topiar amb la incomprensió d'alguns.

Les dues frases dedicatòries, l'una en suport dels que sofreixen persecució per les seves crítiques a la monarquia, i l'altra, d'un fi humor anglès, sobre la ment singular dels sobirans, també ens donen unes bones indicacions.

Jaume Boada ha estudiat a fons les festes de proclamació dels nous sobirans en els segles XVIII i XIX i, tot seguit, n'ha copsat la intencionalitat. La monarquia absoluta, lluny de cap mena de mecanisme de participació dels ciutadans en l'elecció dels governants, teatralitzava, amb aquestes festes, la pretesa adhesió del poble, tot comprant-la amb celebracions i festes i amb el llançament de peces de plata que asseguraven una assistència abundant. El poble havia aclamat públicament el seu rei. El rei, doncs, no sols era legítim *POR LA GRACIA DE DIOS*, sinó també per la voluntària acceptació dels seus súbdits.

Quan l'autor va començar l'estudi d'aquestes peces, comptava amb ben pocs antecedents. El més notable, el d'Adolfo Herrera, *Medallas de proclamación y jura de los Reyes de España* (Madrid, 1882), un estudi ben fet però ja molt antic, de manera que era obvi que calia una actualització, tot i que era ben incert aventurar si es podria avançar gaire en aquest terreny.

Com ja dic al pròleg, llavors es produeix una mena de miracle o de prodigi. On semblava que no hi havia res o gairebé res a pouar, el treball atent i tenaç és capaç de donar-nos una nova panoràmica renovadora que suposa un avenç espectacular. Però aquest aparent prodigi té unes explicacions ben clares en la intensitat de la feina realitzada. Boada ha treballat, en primer lloc, en els arxius, ja que ell sempre ha considerat primordial la recerca de documentació nova. En aquest cas, això significava explorar els arxius locals de dotze poblacions, prou allunyades les unes de les altres. En segon lloc, ha fet una recerca documental dels treballs publicats, com ara els fulletons propagandístics de les festes o bé les cròniques de l'època de cada proclamació. En tercer lloc, ha hagut de fer la recerca pròpiament numismàtica, és a dir, la recerca del material, resseguint museus, col·leccions privades i fins i tot catàlegs de venda. Complertes les actuacions en aquestes tres àrees de recerca, hom pot observar la importància del material recollit:

206 documents, la major part inèdits.

102 fonts documentals publicades, cròniques sobretot.

72 tipus monetaris i moltes varietats inèdites.

Amb aquestes bases, Boada ja podia plantejar-se el treball interpretatiu. I posats en aquest terreny, cal constatar que la tasca que l'autor s'ha imposat supera, en molt, allò que se sol fer en aquests casos. Efectivament, s'hi ha fet l'estudi dels apartats següents:

1. Antecedents d'aquestes festes i fixació del seu model.
2. Artistes i gravadors que varen dissenyar i obrar les peces.
3. Volums d'emissió i forma de distribució.
4. Costos de l'emissió i problemes de finançament.
5. Utilització política del fet per les entitats emissores, d'una banda, recaptant favors reials i, de l'altra, fent aflorar simbologies pròpies ja anul·lades.
6. Detalls de les festes i aspectes contradictoris, com ara la tolerància de certes formes de celebració que acabaven finalment a bastonades.
7. Aproximació d'aquestes peces medallístiques als tipus monetaris.
8. Els casos, àmpliament existents, de festes de proclamació sense l'emissió de medalles.
9. Procés detallat de les cerimònies i les seves incidències, poble a poble.
10. Valoració global del fenomen, tal com ja hem avançat.

Es tracta, doncs, de l'exploració d'un terreny ben proper al poder, podríem dir que un espai àulic, però que resulta molt significatiu, tant pels seus propòsits polítics com per les curioses interaccions entre el sobirà, les autoritats locals i el poble que aquestes festes propiciaven.

Tenim, doncs, un nou llibre de referència i ben gustosament en felicitem l'autor i tots els que han col·laborat a tirar endavant aquest projecte. Un cop més, i ja són dotzenes els casos que podríem recordar, tot això ha estat possible gràcies al treball tossut, tenaç i rigorós de l'autor, una feina mai pagada i prenent un temps a les ben legítimes hores de descans.

Si situem ara la tasca de Boada en el seu context estudiós, podem recordar que després del llibre de Joaquim Botet i Sisó, *Les monedes catalanes* (1908-11), hi va haver gairebé mig segle d'espai buit fins que no vàrem tenir un altre numismàtic de relleu, Leandre Villaronga. I si ens referim a Mallorca en concret, després d'un primer treball de Joaquim Maria Bover (1810-1865), *Historia de la Casa Real de Mallorca* (1855), hi ha el magnífic estudi d'Àlvar Campaner (1854-1894), *Numismática Balear* (1879), i a continuació un espai buit de més de cent anys, és a dir, fins que no apareix Jaume Boada.

Malgrat, doncs, alguns treballs fets per altres especialistes forans, els estudis sobre la temàtica mallorquina o de la Corona Catalano-Aragonesa no han tingut continuïtat a Mallorca mateix i el cert és que no sempre podem tenir la sort de comptar amb un especialista que treballi les visions de conjunt, però també les del seu territori.

Cert és que, darrere de Boada, esperem que d'altres puguin seguir amb aquests estudis, però en Jaume Boada ja és una realitat com a estudiós competent i crec que cal aprofitar aquesta oportunitat i ajudar-lo perquè pugui dur a terme la seva tasca. Podríem dir que Mallorca el necessita, però també que Jaume Boada es mereix de sobres de trobar un camí una mica menys difícil per poder dur a terme els seus programes, que de segur que són ambiciosos i molt necessaris.